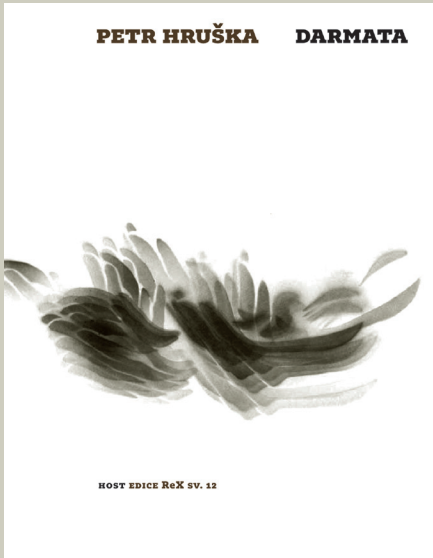

Darmata

je název nové sbírky básníka a literárního vědce Petra Hrušky. V edici ReX ji vydává brněnský Host. S ilustracemi Kataríny Szanyi. Jan Štolba na okraj knihy píše: „V pořadí pátá sbírka Petra Hrušky je plná neklidu, ne však tékavosti. Naopak.

Tenhle nepokoj má svou pomalost, váhu a zařatost, své hrany. Těžkne, tlačí, dře, znaveně se vrývá pod kůži. Život je již za půl své pouti, podstatná poznání, zásadní chvíle, činy, zvraty i chyby máme za sebou, ale svět a život nepřestávají naléhat. I toto naléhání stárne, hranatí a těžkne; tak známé, a přece někdy sotva pojatelné.“

BOTA
Sunděj tu botu.
Poslední dětské číslo.
Na lepidlu návod
výsměšně malým písmem,
budeš ho muset přečíst ty.
Sklonění
nad zasviněnou mokrou botou.
Zdrsníme povrch pryže,
necháme v prasklině pracovat chemický proces.
Uvědom si,
že i naše těla jsou z kyslíku a uhlíku
pradávných hvězd.
Dalekých, osamocených hvězd.
Mluvíš o mamince.
Tak polož prst na smyčku,
slepenou podrážku stáhneme tkanicemi.
Svištící noc,
bláznivě svázaná bota.
Poslední dětské číslo.

ŠTĚKOT
Matka se dívá,
jak syn zase napodobuje retrívra.
On má sedmadvacet,
ona pětadvacet,
oba na světě až po uši.
Zkusili ledacos,
většinou přes inzeráty a přes doktory.
Oba patrně věřící.
Oba pravidelně v tom nonstopu,
skuteční jako hák
krásky.
Syn zapřený o stůl,
matka nehybně naslouchající,
kam až tu doléhá
štěkot retrívra.

ŠKRÁBNUTÍ
Jak můžeš takhle čistě zpívat
tak pozdě?
Mezi zběsile vystřílenými nábojnicemi
lahví.
Mezi psisky na dlouhých nohách
a igelitovými cáry
skoro stejně rychlými.
Mezi černými zmijemi
zahozených pneumatik.

Slušní lidé zaspávají zkázu.
Zas zpíváš,
tak jednoduše,
jako když se škrábnutím poznává hematit.
Za chvíli
se pozdě přesype v brzy
a pak nebude už slyšet nic
ve vstávajícím jeku
hromadění.

Dokončení ze str. 35

livost a horečná ctižádostivost, která ovšem málokdy nese ovoce. Člověku se tomu ve skutečnosti nechce věřit, že tolik touhy, tolik mladických tužeb, tolik citu a tolik hrdých slov prostě nic neznamená, že by z nich nic nevzešlo, nic než banalita. Jednou se to musí vyplnit, pořád ještě tomu věří, přestože už je pomalu starší a ve svých slovních projevech zdrženlivější. Milost se nedá vynucovat, na to už člověk pozvolna přijde, a učí se trpělivosti, a to navzdory tomu, jak je to pro něho leckdy těžké. Zejména mezi lidmi, kteří jej posuzují pouze podle přítomnosti a ne podle budoucnosti. Člověk však mlčí a čeká, a zatímco čeká, dělá to, co dělají všichni běžní lidé; potajmu se samozřejmě směje, neboť on ví, že to jen tak dělá a on že není takový obyčejný člověk, ví, že on vlastně jen čeká, že čeká na to mimořádné, na ten zlom, na tu milost, na naplnění, na smysl...

Údolí je mezitím uzavřenější a strmější; vede tudy už jen úzká stezka po okraji svahu a mezi rezavě červenými sosnami rostoucími ve strmém kopci prosvítá už i namodralý ledovec, jehož šíře a rozdrásaný jazyk visí hluboko dolů, a hukot potoka postupně slábne, čím výš člověk vystoupal.

Kdo putuje sám, ten si přeci vždycky přemítá o všem možném; je to, jako by jej provázel onen sedmnáctiletý, který se ho vyptává; a jako by mu byl cosi dlužen, složit účty, jako by bylo nutné mu sdělit, že na všech školách obstál, dokonce velmi dobře, a že zanedlouho se sám stane učitelem, že má dobré místo, že má doktorát, je poručíkem a je zasnoubený...

Když po chvíli usedne na skálu, otevřený ruksak mezi nohama, drží dlouho v ruce prázdný pohárek, jako kdyby zapomněl, že má žízeň; sedí vedle bublajícího a zpěněného potůčku, který se řine přes cestu, a dívá se dolů do údolí, kde už padají stíny.

Tak toto je můj život, říká si znovu, a zjišťuje, že to žádný život není, že je to jen pouhé existování.

Po chvíli přidrží pohárek pod praménkem vody tak, že voda vystříkne ven, dvakrát jej vyprázdní, a potom pozoruje dravce kroužícího nad skalami, neslyšně a ve velkých kruzích, téměř jako by ani nepohyboval křídly. Nebe už mezitím vybledlo, dostalo večerní zbarvení a nad pokosenými horskými loukami svažujícími se příkrě do údolí je vlhký a jemňounký závoj, sotva viditelný, ale člověk cítí, jak míjí další rok...

Jednou, když si znovu nahodil ruksak na ramena a stoupal dál, potkal místního horala, sestupoval zrovna po pěšině dolů, vedl na provazu soumara, mezka nesoucího na hubeném hřbetě nůši, házela se mu ze strany na stranu a mezek šel neustále po nejkrajnějším okraji stezky, jak to tato zvířata dělávají; prach, který mezek zvrhl svými kopyty, se ještě dlouho vznáší vzduchem nad propastí a ve večerním slunci svítí jako žhnoucí kouř.

Poté už si osamělý poutník žádného odpočinku nedopřeje, až dojde k onomu výběžku, kde stojí dřevěný kříž a odtamtud se najednou otevřel široký výhled, výhled přes celé údolí i na vrchol hory, jejíž obraz mu už dlouho tane na mysli: Jenže ten kamenný neotesanec je prostě příšerný, jak tam tak ční, skutečný, a předtí veškeré vzpomínky. Vrchol hory ční nad táhnoucími mraky. Je vidět, jak je její hřeben rozeklaný, a skály, které mnohdy jako stěny spadají kolmo dolů, se v tuto chvíli jeví jako žhnoucí uhlíky. Jeho obraz se současně každým okamžikem mění a žhnutí brzy přechází jen v dohasínající mihotavé doutnání. Později to zcela po-hasne a celá hora tam stojí jako temná struska a mraky, odplouvající dál, jsou jako šedý, odfouklý popel.

Avšak poutník sedící u dřevěného kříže si stále ještě přidržuje u očí dalekohled a vyhlíží na Severní hřeben, který ještě nikdy nikdo nezdolal...

Srdce mu buší.

Je dobře, že nikdo neví, co má v úmyslu; říkali by mu, že je to šílenství nebo sebevražda, a neřekli by mu nic, co by sám nevěděl.

Když konečně opět svůj dalekohled uschová, už se stmívá; ale odtud od kříže je to už jen hodinu do vesničky, odkud je teď právě slyšet zvony, slabé a ztracené vyzvánění, a do hostince, kde chce zůstat přes noc, možná pak ještě další dva tři dny...

Neboť i to ví, že jeho riskantní počin vyžaduje důkladnou práci a trpělivost. Bude ještě trénovat na skálách, aby měl naději na úspěch, bez něhož se domů nevrátí. Je to jeho poslední pokus, na který se vydal, a nikdo mu v něm nezabrání, ani prosbami ani varováním. Jednou musí dostat své mladické naděje, nemá-li být k smíchu, dostat jí činem hodným muže, a ono už se ukáže, jestli to, v co tolik let věřil, bylo jen pusté velikašství, nebo nebylo. Jednou se toho odvážit musí, čín, nebo smrt, protože život, takový, jak se vyvíjí, by nesnel a nechtěl žít, to si přísahal, ten život průměrného člověka – nikdy a za nic!

Také hostinec je pořád ještě jako před třinácti lety; pokoje z hrubého dřeva, okenní rámy se rozpadají a zvenku, když člověk otevře okenice, opadává vápenná omítka v celých cárech. A na terase u louky, dole před domem, je vidět hosty, jak se po večeri procházejí a ko-

chají se pohledem přes šedé šindelové střechy vesničky na ztemnělé údolí a na hory, které teď vypadají jako zsilnalý, křehký porcelán.

Všechno je stejné jako tenkrát.

I horský vůdce, jemuž mezitím narostly vousy, sedí u svého kulatého dřevěného stolu, tak jako každý den, spolu se starým, malým listonošem, který si rád dá červené víno, svého mezka mezitím uváže ke stromu, a někdy se stává, že tu bývají ještě také myslivci, ti mívají sviště, nebo někdy visí přes dřevěné zábradlí dokonce i kamzík; to potom přicházejí bílé dámy a hladí jeho mrtvou srst, zatímco pánové vyndají z úst cigáro, hledají místo po střele, nebo se zajímají, kde, kdo a jak to krásné zvíře skolil.

Takové bývají večery tam nahoře, v horách.

Později lidé zase zajdou dovnitř, neboť venku se ochladí; možná si zalistují v knize hostů, nový host se však ještě nezapsal a oni o něm mluví zkrátka jako o podivínovi, ať už je to tím, že zasedl ke stolu v horolezckém oblečení, nebo proto, že po jídle ihned zmizel a po celý večer se už neukázal.

Opět se hraje hra s pohárkem a myškami, kterou tady zavedla ta mladá Dánka, a zábava nezná mezí; tak se směje, ta mladá cizinka, že všichni, kdo jsou přítomni, se musejí smát s ní, i starší pánové, kteří jen přihlížejí, a jednou dokonce praskla židle, když se někdo smíchy zhoupl dozadu, načež přinesli novou židli a hrálo se dál...

Nový host, jehož označují jako podivína, už mezitím leží v posteli a snaží se spát.

[Novela] představuje autora v jeho literárních začátcích, avšak – což zde není zárodek celého pozdějšího Frische? Jsou zde už naskicovány jeho patetické, sebou i světem trpící postavy, které později... nechal Frisch vystupovat pod jmény Stiller, Gantenbein či Geiser. Lze tu už vypozerovat i pokusy o smělý, až filmový střih toku vyprávění...

Roman Bucheli

Požádal, aby ho vzbudili ve čtyři hodiny a oběd ať mu nachystají s sebou, řekl ještě dole hostinskému posluhovi, a ruksak už má také na židli, zcela přichystaný, aby časné ráno neztrácel čas.

Jak je život dobrý, říká si, když je člověk unavený a ví, kvůli čemu se následujícího rána probudí. Člověk to tak málokdy ví, a to věčné vstávání vstříc prázdnému a nanicovatému žití, člověk si leckdy i pomyslí, že to už dál nevydrží. Avšak člověk může být i velice nešťastný, může se sesout na stůl, někdy by se i chýtil za hlavu a rozběhl se s ní proti zdi, aby z ní všechny jeho myšlenky vystříkly ven – ale nakonec, někdy nakonec, vždycky přijde spánek, silnější než všechno, silnější než naše myšlenky a zoufalství, a ten všechny bědy jedno-duše odsune stranou a myšlenky vymaže ještě dřív, než se stanou smrtelnými. A přitom víme naprosto přesně, že nic neřeší, ten spánek, že nás jenom chce posílit na další trápení a druhé ráno že nebudeme o nic dál, a přesto budeme muset znovu vstát, vydat se nikam, bez víry a bez cíle, beze smyslu, bez ničeho, aniž bychom byli povoláni, a tak budeme jen stárnout, budeme čím dál prázdnější a bezradnější...

Tentokrát to ale bude něco jiného, už ví, kvůli čemu ho druhého dne ráno vzbudí a nemusí se probuzení hrozit, protože teď má přeci cíl, na který může myslet, kterému chce věřit, kvůli kterému vstát musí!

A spánek zatím dlouho nepřichází, až už odbíjí dvánáctá, dole ve vesnici, a on pořád ještě nespí –

Snad myslí ještě na svou nevěstu, která teď sedí doma a možná pláče, poněvadž vůbec netuší, kde by ho měla hledat, a na to, že milující žena je přesto vždycky zátěží, vždyť samotná láska ještě žádného muže ne-spasila; i ta žena to ví, a přesto to očekává, v tichosti to očekává vždycky, přestože někdy říká pravý opak, a jak to také má pochopit, když ona je v podstatě láska sama; jak má pochopit, že jeho život při nejlepším vůli nikdy nemůže naplnit a udržet ho, i když on ten její třeba naplní, ale pro něho je jakékoli vyčpívání v lásce nepřipustné, žádné to stačí, ale vždycky jen nutkání jít dál, ať už se to týká mužské nevěrnosti, nebo mužného činu.